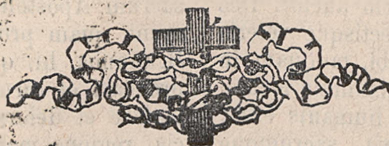
Rok II. Lwów 13 listopada 1884. **Nr. 23.**

Wydawca i redaktor odpowiedzialny: ks. EDWARD BORAWSKI.

Wychodzi co drugą środę, w objętości jednego arkusza druku.
OGŁOSZENIA przyjmuje się za opłatą 10 ct. od miejsca objętości jednego wiersza drobnym drukiem za każdorazowe umieszczenie. Ner pojedynczy kosztuje 30 ct.
Redakcya, Administracya i Expedycya plac Bernardyński l. 7 we Lwowie, nad "Drukarnią Ludową" I piętro.

PRENUMERATA wynosi: razem z *Wiad. Katol.* rocznie 5 złr. 50 ct.; półrocznie 3 złr.; kwartalnie 1 złr. 60 ct. W ces. niem. razem 10 marek. Sam *Dobry Pasterz* rocznie 3 zł. 50 ct.; póli rocz. 2. zł., kwart. 1 zł. W ces. niem. r. 6 marek. Do **Francyi, Włoch. Rumunii i Turcyi** kosztują obydwa pisma 12 fr., a do **Ameryki** 3 dolary. Prenumeratę nadsełać należy wprost na ręce redaktora przekazem pocztowym.

DOBRY PASTERZ

ENCYKLIKA J. Ś. LEONA XIII
w sprawie tożsamości ciał ś. Jakóba i jego 2 uczniów.

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

LEONIS

DIVINA PROVIDENTIA PAPAE XIII

LITTERAE APOSTOLICAE

QUIBUS CONFIRMATUR JUDICIUM, A CARDINALI ARCHIEPISCOPO COMPOSTELLANO LATUM, SUPER IDENTITATE CORPORIS

S. JACOBI M. APOSTOLI

ITEMQUE SS. ATHANASII ET THEODORI DISCIPULORUM EJUS.

LEO EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Deus Omnipotens, qui mirabilis est in Sanctis suis, providentissime voluit, ut, quum eorum animae caelo receptae gaudio perfundantur sempiterno, corpora condita terris singulari observantia colantur ab hominibus et religionis splendore honestentur.. — In his vere Dei providentia et misericordia luculenter apparet, qui cum multa sinat per ea divinitus accidere, simul et utilitati consulit nostrae, et gloriae, quam sancti sui consequuntur in terris. Haec enim caelitum beatissimorum pignora, quae nobiscum manent, quoties invisimus, toties admirabilem praeclarissimarum virtutum seriem, quibus illi in mortali vitae cursu in exemplum caeteris praeluxere, memoria repetimus, et ad eas imitandas vehementer adducimur. Sunt autem, teste Joanne Damasceno, sanctorum corpora perennes in Ecclesia fontes, ex quibus tamquam rivuli salutares effunduntur in populos christianos dona caelestia, beneficia, et ea omnia, quibus maxime indigemus. — Quapropter non mirum est, si providentis Dei consilio nonnulla sanctorum corpora, quae antea in oblivione posteritatis velut in tenebris delitescebant, his potissimum temporibus in lucem prodeant, quibus et Ecclesia maximis agitatur fluctibus et egent christiani acriori ad virtutem incitamento. Hoc nostro vertente saeculo, cum a potestate tenebrarum teterrimum indictum fuerit bellum adversus Dominum et adversus Christum ejus, auspicato quidem et divinitus inventi sunt sacri cineres sancti Francisci Assisiensis, sanctae Clarae Virginis Legiferae, sanctorum Ambrosii Pontificis Doctoris, Gervasii et Protasii martyrum, Philippi et Jacobi Apostolorum. — Horum in numerum adsciscendi sunt sanctus Jacobus *Major* Apostolus et discipuli ejus Athanasius et Theodorus, quorum corpora nuper in templo principe civitatis Compostellanae reperta sunt.

Ex constanti et pervulgato apud omnes sermone, jam inde ab Apostolorum aetate, memoriae proditum est, publicisque Decessorum nostrorum litteris confirmatum, sancti Jacobi corpus, postquam ille ab Rege Herode capitis damnatus martyrium fecerat, a duobus discipulis ejus, Athanasio et Theodoro, clam fuisse subductum. Hi cum valde metuerent reliquias sancti Apostoli nullas futuras, si Iudaei corpore potirentur, eo in navim imposito solverunt ex Judaea, deinde sospite transmissione attigere Hispaniam, eamque circumvecti ad extremas Gallaeciae oras appulerunt, ubi, uti pia et antiqua traditio habet, post Christi in caelum ascensum sanctus Jacobus divino consilio apostolico munere functus erat. Ibi, quum Hispaniensem civitatem, quae Iria Flavia nominabatur, accessissent, in praediolo quodam manere decreverunt, mortalesque Apostoli exuvias, quas secum avexerant, in cripta, saxo defossa, intra loculum romano opere constructum, condiderunt, parvumque super erexerunt sacellum. Sed exacto vitae cursu, cum Athanasius et Theodorus naturae concessissent, christiani, qui ea loca incolebant, tum propter eximiam de duobus viris opinionem, tum ne hi a corpore, quod in vita sancte asservaverant, post mortem sejungerentur, ambos in eodem sepulcro composuerunt unumquemque ad Apostoli latus. — Vexatis paullo post caesisque christianis, ubicumque terrarum Romani Imperatores dominabantur, sacrum hypogeum delituit aliquandiu. Verum, ubi, tranquillitate parta, apud Hispanos homines, qui praecipua sancti Jacobi religione tenebantur, de translato ejus corpore fama percrebuit, ad sepulturae locum concursus fieri coepit, haud minori fortasse pietatis studio, quam quo Romae et alibi sepulcra Principum Apostolorum, et Hieromartyrum coemeteria visebantur. Labentibus vero annis, cum barbari primum, deinde Arabes imperio ductuque Muzae invasissent in Hispaniam, et eas praesertim regiones, quae mare adiacent, crebris incursionibus divexarent, sacer sepulcri loculus, exciso et everso sacello, sub ruinarum mole in obscuritate latuit diuturna. — Non tamen vetustate obliterata est apud Hispanos sacri pignoris memoria. Ineunte enim saeculo IX, cum Rex Alfonsus, qui dictus est Castus, Hispaniam obtineret, et Iriae Flaviae Ecclesiae datus esset

Episcopus Theodomirus super cryptam, quae s. Jacobi et duorum discipulorum reliquias contegebat, constans fama est veluti refixam coelo stellam splendidissimam apparuisse, quae suo fulgore indicium faceret loci, ubi sacri cineres conditi fuerant. Episcopus Theodomirus tanto felix auspicio auctori Deo supplicationes indixit, deinde submotis reiectisque veteris sacelli ruderibus eo investigando pervenit, ubi, tanquam in cognato sepulcro, tria sanctorum corpora distinctis loculis jacebant. Tunc, ut locus ille religione sanctus humanis esset praesidiis munitior, murum in circuitu eduxit, sacrumque thesaurum firmis substructionibus circumsepsit. Quae res, ut ad aures Regis Alphonsi pervenerunt ad sanctum Apostoli sepulcrum venerabundus statim accessit, vetus sacellum in novam formam a solo reficiendum curavit, jussitque fundi illius possesionem, terminis ad tria millia prolatis, in templi tuitionem perpetuo adtribui. Urbs interea, cryptae propinqua, quae hactenus Iria Flavia vocabatur, ex visu elucentis stellae potioribus auspiciis Compostellae sibi nomen imposuit. — Sed ad illustrandum Apostoli sepulcrum, praeter illud coeleste signum, non pauca divinitus facta sunt, ita ut non modo ex finitimis civitatibus et oppidis, sed a longinquis etiam locis ad sacros cineres supplicatum populi venirent. Quare rex Alphonsus III, Decessoris sui exemplum imitatus, exaedificationem amplioris templi aggressus est, ita tamen, ut antiquus loculus intactus maneret, et illud properata molitione absolutum Regio sumptu exornavit.

Exeunte saeculo X efferatae Arabum copiae, rursus in Hispaniam irruptione facta, oppida complura diripuerunt, ac magna civium edita strage, omnia ferro et incendiis vastarunt. Nefandissimus Emirus Almansor, quem sepulcri sancti Jacobi cultus non latuerat, ad direptionem et eversionem animum jam intenderat; quod si perficere potuisset, maximum Hispanorum praesidium, et in quo erat eorum spes omnis, sese expugnaturum arbitrabatur. Quapropter iis, quos praedonibus suis praefecerat, imperat Compostellam recta proficiscantur, urbem adoriantur, templum et sacra omnia dedant igni delenda. At Deus exortum jam et dilapsum incendium ad presbyterii limen restinxit, et Almansorem ejusque copias foedis torminibus percussit, quibus divexati Compostella discesserunt et fere omnes cum Almansore subita morte perierunt. — Extabant adhuc sparsi circa hypogeum cineres hostilis ferocitatis reliquiae, divini praesidii documentum. Quibus e malis, ubi se emersit Hispania, Compostellae Episcopus Didacus Pelaez, in ipsis ruderibus veteris templi ampliorem eadem ab inchoato excitavit, quae a posteriori Didaco Gelmirez, splendidiore cultu et majestate aucta Basilicae nomine et jure donata est. Hujus Episcopi praecipua cura fuit sacras reliquias sibi traditas recognoscere, et educto in sublime pariete loculum inaccessum reddere. Quae inter agenda ex sacris ossibus particulam quamdam dissociare non dubitavit eamque sancto Attoni, Pistoriensi Episcopo, adiectis litteris, dono misit. Partem hanc ex hodierna peritorum inspectione compertum est demptam fuisse ex capite: ea enim est, quae apophisis mastoidea vocatur, sanguine adhuc respersa, utpote quae gladii ictu, quum caput cervicibus abscinderetur, percussa est. Hae reliquiae prodigiorum fama et avita civium religione sanctae singulari pietatis studio coluntur adhuc ab Ecclesia Pistoriensi. — Interea Hispaniensis Sanctuarii fama longe lateque pervulgata, innumerabiles peregrinorum cohortes ex universis fere terrarum partibus illuc confluebant, et adeo crevit frequentia, ut ingentibus peregrinantium catervis ad sancta Palestinae loca et ad limina Apostolorum Petri et Pauli, merito compararentur. Ac proinde Romani Pontifices Decessores Nostri dispensationem voti de peragenda Compostellana peregrinatione suscepti, Apostolicae Sedi reservarunt.

Saeculo XVI nondum exacto, coorta est foeda et atrox tempestas, qua per Hispaniam fere totam saeviente, sacrum Apostoli sepulcrum in periculo fuit non tam communi, quam proprio. Indicto enim bello Hispanos inter et Britannos, hi, qui a catholica fide ad haeresim desciverant, praedari et diruere catholicorum templa, et sacra omnia violare et delere sibi constituerant. Quapropter in Gallaecia, regione mari citima, exposito exercitu, sacras aedes everterunt, caelitum beatorum imagines, reliquias et quae omnia sanctiora habentur, haeretico furore combusserunt, deinde ad perniciosam, ut ajebant, superstitionem extinguendam, Compostellam versus castra moverunt. — Praeerat id temporis Compostellanae Ecclesiae piissimus Archiepiscopus Joannues a S. Clemente, qui collatis cum canonicis consiliis de sacris Sanctorum reliquiis, tuto in loco recondendis, hanc praecipuam de sancti Jacobi exuviis curam sibi suscepit. Sed cum jam hostes instarent, tumultuario opere ab eo clanculum tria corpora condita sunt: cavit tamen, ut novus loculus ex veteris illius, romano more constructi, ruderibus constitueretur, ut aliquod superesset posteris earum identitatis testimonium. Postquam recessum ab armis et belli pericula propulsata sunt, cives Compostellani, et peregrini, qui ea loca frequentes adiverant, pro certo habebant sacros cineres eodem esse adhuc in loco, ubi primitus composita requieverant. Posteri autem in ea opinione fuerunt, qua majores, ita tamen, ut temporibus nostris censerent christifideles in abside sancti sacelli majoris eadem sacra pignora servari, quapropter illuc ad adorandum propius accederent, et Basilicae Clerus quotidianae supplicationi ibi cum antiphonae cantu finem poneret.

(Dok. n.)

ZE SEJMU.

W nrze 21 *Dob. Past.* z b. r. zamieściliśmy najważniejszy ustęp sprawozdania komisyi konkur., oraz całą uchwałę Sejmu, w sprawie konkurencyi powziętą. Dziś zaś, wywiązując się z danego tamże przyrzeczenia, podamy odbytą w dniu pierwszym (8 z. m.) rozprawę, z czego szan. Współbracia poznają, przez jakie stadya w Sejmie sprawa konkurencyjna przechodziła, i o ile mylnemi były streszczenia niektórych dzienników politycznych, tej kwestyi dotyczące.

W dniu wspomnionym sprawozdawca (ks. prał. Buchwald) sprostował najprzód liczne pomyłki druku, poczem p. Marszałek otworzył rozprawę ogólną. Ponieważ do niej nikt się nie zgłosił, przystąpiono do rozprawy specyalnej, a sprawozdawca przeczytał wstęp, a potem *§. 4* noweli, szan. czytelnikom znanej. Do tego §. zabrał głos najprz. ks. **bisk. Solecki**, jak następuje:

W obec tego paragrafu znajduję się rzeczywiście w niemiłem położeniu. Należę do komisyi konk., mam nawet zaszczyt być jej przewodniczącym, a przecież muszę się oświadczyć przeciwko drugiemu ustępowi tego paragrafu i zaproponować jego odmianę. Zniewala mnie do tego tak stanowisko, jakie zajmuję w duchowieństwie, a które mi nakazuje stawać w jego obronie, gdy po jego stronie jest słuszność, jako też samo poczucie sprawiedliwości.

Ustawa konkurencyjna, zdaniem mojem, powinna normować słuszny rozkład ciężarów na strony dotąd obowiązane. Tej słuszności nie ma w postanowieniu 2go ustępu §. 4, bo w paragrafie tym w ustępie 2 i 3 wyrażona jest ta myśl, zawarte jest to postanowienie, żeby tylko na pewien przeciąg czasu strony wszystkie konkurowały, a po pewnym czasie żeby cały ciężar stawiania i utrzymywania budynków plebańskich

spadł na plebana samego. Zawiera bowiem postanowienie, ażeby odtąd plebani lepiej uposażonych beneficyów płacili co roku pewne procenta i to w stosunku progresyjnym dopóty, aż złożą kapitał, wyrównujący wartości wszystkich budynków razem wziętych. Dopiero wtedy może nastąpić zwolnienie ich przez władzę polityczną od dalszej opłaty. Skoro zaś przez restauracye i budowle ten kapitał się naruszy, powraca znowu obowiązek płacenia procentów. To nie jest nic innego, jak tylko zwalenie ciężaru stawiania i utrzymywania wszystkich budynków na barki samego proboszcza, a uwolnienie wszystkich innych stron, do tego dotąd obowiązanych. Otóż proszę W. Izbę, to nie wydaje mi się słuszne, to nie jest sprawiedliwe, a dla tego przeciwko temu głos zabieram i ośmielam się zaproponować poprawkę. — Proboszczom przybyłby teraz podatek nowy, który płacić musieliby co roku, chociaż płacą oni wszystkie inne podatki, które opłacają świeccy obywatele, a oprócz tego płacą jeszcze podatek ekwiwalentowy i dodatek do funduszu religijnego. Teraz przybyłby im nowy podatek konkurencyjny. Czy jest potrzeba budowania, czy nie, czy jest potrzeba restauracyi, czy nie, co roku mają być oni obowiązani do płacenia podatku i to niektórzy aż do 8%. W naszych czasach rzeczą prawie niesłychaną, żeby ktoś obowiązanym był 8% płacić, a tu jest postanowienie, że aż do 8% są obowiązani Proszę zważyć, że tu co do ulg dla stron konkurujących obok innych proponuje się ustawa o asekurowaniu budynków kościelnych i plebańskich. Strony konkurujące nie będą tedy miały do ponoszenia wielkich ciężarów, z wyjątkiem tego, że czasem budynki przez starość podupadłe będzie potrzeba restaurować. Strony konkurencyjne będą tedy odtąd, jeżeli ta ustawa będzie sankcyonowana, prawie od wszystkich ciężarów na budynki plebańskie zwolnione, z wyjątkiem premii asekuracyjnej. Proboszczowie zaś co roku będą płacili podatek konkurencyjny i to tak bardzo wysoki. Nie przeczę, że proboszczowie, którzy korzystają z tych budynków, na których korzyść one idą, że oni powinni więcej się przyczyniać do ich stawiania i utrzymywania, aniżeli inne strony. Tego nie przeczę, owszem chciałbym dać silny wyraz temu przekonaniu i uznaję w zupełności słuszność tej zasady. Jabym przystał nawet na to, ażeby proboszczowie w razie konkurencyi płacili 2, 3, 5 razy więcej w stosunku do opłacanych podatków, aniżeli inne strony. Na to chętniebym przystał, ale żeby **oni sami** płacili corocznie 8%, to jest rzecz niesłychana. To jest wprawdzie na papierze dawnej ustawy konkurencyjnej z roku 1866. ale jest to tak samo tylko na papierze, jak rozdział majątku kościelnego od beneficyalnego, o którym rząd już przed 20 laty zapewnił Wydział krajowy, że jest przeprowadzony, a o którym ja powiem, że dziś nawet zaczęty nie jest. Tak samo jest z tą opłatą procentów, którą ustawa z 1866 roku orzekła. Istnieje ona na papierze, ale nie jest w wykonaniu, z wyjątkiem bardzo nielicznych wypadków, gdzie proboszczowie dobrowolnie asekurują budynki z tych procentów, któreby mieli płacić wedle ustawy. Gdzieindziej rozkładają w razie konkurencyi na proboszczów ich prestacye w miarę podatków, przez nich opłacanych.

Sądzę, że jeśli wydajemy ustawę, to nie powinniśmy jej wydawać w tej supozycyi, że ona pozostanie na papierze, tylko w tej, że będzie wykonana. Jeżeli zaś w tej supozycyi wydajemy ustawę, to nie nakładajmy nieznośnego ciężaru i nie popełniajmy niesłuszności i niesprawiedliwości. Wszelakoż, uznając zasadę, że proboszczowie więcej, aniżeli inne strony powinni się przyczyniać do budynków plebańskich, ja ustąpiłbym nareszcie żądaniu tych, którzy chcą i uznają potrzebę, by oni corocznie część swoję opłacali. Chciałbym dać wyraz nawet tej zasadzie, ale chciałbym oraz bardzo znacznego obniżenia proponowanych procentów, przyczem nadmieniam, że pragnę także, ażeby nie było zastósowania zasady progresyjnego opodatkowania. Pod tym bowiem względem, jeżeli mam wypowiedzieć moje przekonanie, to sądzę, że zasada ta sprzeciwia się woli fundatorów. Fundatorowie rozmaicie fundowali beneficya, pod względem ich uposażenia. Ci, co je lepiej uposażyli, nie zrobili tak dla tego, żeby proboszczowie co do swej osoby mieli więcej, aniżeli inni, tylko dla tego, żeby mieli większe środki na cele humanitarne i religijne — i ażeby na te cele mogli więcej łożyć, mając więcej. Ale, jeżeli będziemy tam, gdzie beneficya lepiej przez fundatorów zostały uposażone, wyższe opłaty nakładali, to naruszymy wolę fundatorów, która była nietylko pobożną i szlachetną, ale oraz zbawienną tak dla dobra kraju i Kościoła, jak dla całego społeczeństwa. Praktyka wykazuje, że proboszczowie, lepiej dotowani, więcej się też przyczyniają do celów ogólnych religijnych i humanitarnych, aniżeli gorzej dotowani.

Z tych więc wszystkich powodów, jakie tutaj przytoczyłem i rachując się z tem, że wielu posłów objawiło życzenie, żeby proboszczowie co roku pewien podatek opłacali, rachując się także z tem, że obowiązująca ustawa z r. 1866 zawiera tę zasadę, chociaż do tego czasu tylko na papierze, stawiam poprawkę, ażeby proboszczowie od nadwyżki po nad kongruę, płacili 3% rocznie. To jest, moi Panowie, z pewnością więcej, aniżeli gdybyśmy postanowili, że przy każdej restauracyi ma proboszcz w miarę podatków 10 razy więcej płacić, niż inne strony obowiązane. *Tę poprawkę polecam Wysokiej Izbie i proszę o jej przyjęcie.*

Poprawka ta była należycie poparta; gdy zaś nikt więcej nie zabrał głosu, przemówił sprawozdawca p. **ks. Buchwald**, jak następuje:

Z przemówienia najprz. ks. Biskupa mego, przewodniczącego komisyi naszej, wys. Izba dostatecznie się przekonała, że większość komisyi postawionemu wnioskowi była przeciwną. W ustawie dzisiejszej trzymano się obowiązującej o tyle, że te procenta, które teraz nakłada, zatrzymano w tej samej wysokości. Tu muszę przypomnieć, że właśnie pierwszy w tej wys. Izbie przed 7 laty wystąpiłem z wnioskiem przeciwko ciężarom, na księży nałożonym w tym kierunku, żeby się tylko przyczyniali do konkurencyi, kiedy ona się odbywa i jest potrzebną. Paragraf ten, czyli mój wniosek, poszedł do wszystkich konsystorzy i Rad powiatowych; otóż, że z wyjątkiem jednego konsystorza przemyskiego wszystkie oświadczyły się przeciwko memu wnioskowi, a za roczną, przez proboszczów uiszczaną spłatą. Z tego więc powodu ten rzeczony wniosek Wydział krajowy usunął. Później poruszono znowu wnioskami innych posłów zmianę kilku paragrafów obecnej ustawy, wszelako §. 4 o rocznych opłatach proboszczów w przedłożonym projekcie do nowej ustawy Wydział krajowy paragraf ten utrzymał w całej osnowie, a roczna przez proboszczów opłata procentowa w pierwotnej wysokości od początku istniejącej ustawy dotąd obowiązuje. Ostatecznie komisya, w tej wysokiej Izbie wybrana, której poruczono sprawozdanie Wydziału krajowego, zmniejszyła tę opłatę o tyle, że czysty dochód proboszcza podniesiono o 100 złr., a następnie te procenta, pozostałe w tej samej wysokości, rozciągnięto do nadwyżki 200 zł. po 3%, do nadwyżki 400 zł. 5%, a większej 8%. Że datki te są wcale uciążliwe i zbyt wielkie, a że zupełną racyę ma wniosek najprz. ks. Biskupa, tudzież że słusznie najp. ks. Biskup twierdzi, iż paragraf ten dąży do przerzucenia z konkurencyi całego ciężaru na proboszczów, sam ustęp trzeci tego paragrafu niewątpliwie świadczy. Że ciężar ten nie jest mały, że w licznych parafiach opłaty proboszczów urosną do sumy, uwalniającej konkurencyę od wszelkiego przyczynienia się do wydatków, przytoczę kilka przykładów. I tak, jeżeli od 100 zł. płaci proboszcz 3% rocznie, a ta opłata będzie oprocentowywaną, to w 20 latach urosną do sumy 98 zł., w 30 latach do 300 zł., a później

nawet 600 i 900 zł. Nie potrzeba dalej się rozwodzić, że o ile ta opłata jest większą, o tyle też przez oprocentowanie będzie większa 3, 4, 5 razy, a dojdzie do 600, 1.200, 3.000, 8.000, 16,000 zł. i nie bardzo długo potrzeba będzie na to czekać, że w wielu wypadkach konkurencya ani jednego szeląga nie da na budynki plebańskie. Z tem wszystkiem ja, jako sprawozdawca komisyi, od tego wniosku konkurencyjnego nie mam prawa odstępować i nie jestem do tego upoważniony, chociaż wiedziałem, że przewodniczący przemawiać będzie, i że w tej mierze głos sobie zastrzegł. *Dla tego jako sprawozdawca obstaję przy wniosku komisyi.*

Przy głosowaniu poprawka ks. Biskupa *upadła*, a *paragraf ten uchwalono w całości według projektu komisyi.*

(C. d. n.)

Kwestye kanoniczne i teologiczne.

1. **Percussio clerici**. *Ksiądz N. wraca od chorego do domu. Nagle napadają nań dwaj opryszki i biją go kijami. Jak sobie ma kapłan postąpić, jeżeli który z nich przyjdzie do spowiedzi ś.?*

Chodzi tu o pogwałcenie przywileju kanonu (c. 29. C. 17, q. 4). Gwałciciel popada w klątwę wielką, papieżowi zastrzeżoną. Bulla *Apostolicae Sedis* mówi: *Violentas manus, suadente diabolo, injicientes in Clericos vel utriusque sexus Monachos* (incurrunt excommunicationem latae sententiae Papae reservatam) *exceptis quoad reservationem casibus et personis*, *de quibus jure vel privilegio permittitur*, *ut Episcopus aut alius dispenset.* Przez *percussio* trzeba rozumieć każdą czynną zniewagę, mowa więc obelżywa nie należy do przywileju Kanonu. Zniewaga może się odnosić albo do ciała, jak w przytoczonym wypadku; albo do wolności osobistej duchownego, gdy n. p. nieprawnie zostanie uwięzionym; albo wreszcie może się odnosić do godności jego, gdy n. p. kto okryje go plwocinami. Zniewaga może być zbyt *wielką* — enormis, *wielką* — gravis, *lekką* — levis (S. Alph. VII, 278), co zależy i od samej czynności ubliżającej i od okoliczności osób, czasu, miejsca, stopnia hańby stąd wynikającej itd.

W obecnym wypadku rozgrzeszenie należy do biskupa, bo *percussio* jest ukryta. (Concil. Trid. sess. 24 c. Liceat). Nadto od publicznej zniewagi i przez nią ściągniętej klątwy mogą w tych wypadkach biskupi rozgrzeszyć: wszystkich *a percussione levi*, żyjących w Zgromadzeniu *a percussione gravi*, kobiety i dzieci *a percussione enormi.* W innych razach publicznego znieważenia delinkwent ma się osobiście udać do papieża po rozgrzeszenie. Jeżeli tego dla słusznej przeszkody uczynić nie może, w takim razie nie jest obowiązany udawać się pisemnie (S. Alph. VII, 89. Cong. s. Officii 1860), lecz rozgrzeszenie wtenczas należy do biskupa. Jeżeli przeszkoda jest ciągła — *impedimentum perpetuum* — czyli trwająca najmniej przez 10 lat (według Tamburina 5 lat VII, 88), w takim razie biskup zupełnie i bez żadnej klauzuli może rozgrzeszyć. Jeżeli przeszkoda jest tylko długa — *ad longum tempus* — czyli dłuższa nad pół roku, także i wtenczas biskup rozgrzesza, lecz *in foro interno* ma od penitenta odebrać przyrzeczenie, że po usunięciu przeszkody stawi się osobiście w Rzymie. Jeżeli nie wypełni przyrzeczenia, to na nowo wpadnie w tę samą klątwę, od której go biskup rozgrzeszył — *absolutio ad reincidentiam.* W przeszkodzie krótkiej — *ad breve tempus* — czyli która najdłużej może się pół roku tylko pociągnie, in necessitate może się delinkwent spowiadać i otrzymać rozgrzeszenie, lecz zniesienia klątwy musi potem w Rzymie szukać. W niebezp. chorobie — *in periculo vel articulo mortis* — może go każdy kapłan rozgrzeszyć, lecz po wyzdrowieniu musi się stawić przed przełożonym, przed papieżem albo jego penitencyarzem, albo w przeszkodzie ciągłej przed biskupem. Od obowiązku stawienia się chorego uwalnia zwyczaj uprawniony, gdzie jest tak zaprowadzony (Gury II n. 576 not. I) Müller (III, t. II, §. 145) mówi: *Talis consuetudo non audeundi Superiorem, sanitate recuperata apud nos est communis, nec Ecclesiae lex cum effectu urgeri posset.*

Po tych uwagach odpowiadamy na przedłożony wypadek. *Pierwsze* trzeba się spowiednikowi przekonać, czy penitent rzeczywiście wpadł w klątwę, czyli innemi słowy, czy wiedział, że za za zniewagę duchownego Kościół taką klątwę wymierza. *Powtóre* jeżeli rzeczywiście penitent jest w klątwie, a *percussio* pozostaje tajemną, lub małą publiczną, w takim razie rozgrzeszenie należy do biskupa, spowiednik więc może odesłać penitenta do biskupa, lub prosić o władzę, aby go mógł sam rozgrzeszyć. *Potrzecie* w razie ciężkiej lub ogromnej, *gravis. aut enormis* zniewagi, jeżeli się stała publiczną, a przeszkoda jest ciągłą, może go biskup lub z upoważnienia jego spowiednik rozgrzeszyć. Tak samo w przeszkodzie długiej. W przeszkodzie krótkiej biskup tego uczynić nie może. Jeżeli penitent *propter necessitatem gravem* musi przyjąć Sakr., kapłan może mu dać rozgrzeszenie *bezpośrednio* od innych grzechów, od zniewagi zaś pośrednio; lecz mimo przystąpienia do Sakramentów, penitent musi się jako wyklęty zachowywać, dopóki klątwa z niego nie będzie zdjętą. Według dawnego prawa *percussor enormis et publicus* był zarazem *vitandus.* Po wydaniu bulli *Apostolicae Sedis* niektórzy teologowie wątpią, czy taki *percussor* jest jeszcze *vitandus.*

2. Różaniec żywy dla parafij.

Dla wprowadzenia w życie praktyki odmawiania po parafiach różańca św., do czego tak gorąco J. Św. Leon XIII (encykliką z d. 1 września 1883 i z 30 sierpnia 1884 roku) wzywa świat katolicki, bardzo odpowiednim jest *różaniec żywy.* Przez niego łatwiej, i w sposób stosunkom życia najodpowiedniejszy, rozszerza się to nabożeństwo. Potrzeba tylko, aby Różaniec żywy był kanonicznie wprowadzonym i aby kler parafialny kierował nim należycie. Chcąc się do tego przyczynić, podamy tu kilka norm co do prowadzenia i obowiązków bractw różańca żywego.

Jak wiadomo ś. p. Pius IX dał bractwu różańca żywego przez brewe: *Quod jure haereditario* z 17 sierp. 1877 nową organizacyą, a najwyższy kierunek powierzył raz na zawsze każdoczesnemu jenerałowi OO. Dominikanów. Ówczesny jenerał O. Józef M. Sanvito potwierdził zaraz w deklaracyi z 15 listop. 1877 r. wszystkich do tego czasu fungujących dyrektorów i zelatorów na przeciąg ich życia, i za ważne ogłosił wszystkie istniejące bractwa; nadto w deklaracyi z 5 czerwca 1879 postawił zarazem następujące normy, jako koniecznie potrzebne:

1. Kapłani, którzy są prawnymi rektorami kanonicznie zawiązanych bractw różańcowych, są tem samem także uprawnionymi dyrektorami bractwa różańca żywego; każdy zaś inny kapłan, aby mógł ważnie zawiązać, kierować bractwem, potrzebuje t. zw. *dyplomu dyrektorskiego*, który bezpośrednio od jenerała lub odnośnego prowincyała zakonu OO. Dominikanów (w Austryi z Wiednia) uzyskać można.

2. Ci kapłani, jako przewodnicy różańca żywego ustanowieni, potrzebują jeszcze, oprócz tego pełnomocnictwa, o które *sub uno* prosić należy, także władzy *poświęcania* różańców dla członków i zaopatrywania ich w odpusty brackie; ponieważ to pełnomocnictwo jest do osoby przywiązane, ma więc znaczenie tylko dla oznaczonego kapłana, ale też *pro semper et ubique.*

3. Dyrektor mianuje *promotorów* i *promotorki*, t. j. owe osoby, które uważa jako odpowiedne na przełożonych róży, do których one same należą, równie jak i *prezydentów*,

jeśli za stosowne uważa, t. j. przewodniczących nad 11 różami; tylko osoby, przez dyrektora obrane lub potwierdzone jako przełożone, są ustanowione prawnie.

4. Innych *członków* przyjmuje dyrektor lub promotor; osobista obecność mającego być przyjętym *nie* jest konieczną.

5. *Promotorzy* mają czuwać nad zupełnością liczby członków swoich róż, a w razie śmierci lub wystąpienia jakiego członka jak najwcześniej, w każdym razie jednak w przeciągu miesiąca, mają się postarać o skompletowanie róży; tymczasem ma albo sam promotor, albo ktoś inny z róży przypadającą część różańca odmawiać.

6. *Członkowie są obowiązani* — jednakowoż nie pod grzechem — codziennie odmawiać dziesiątek różańca, t. j. *Ojcze nasz*, *10 Zdrowaś* i *Chwała Ojcu*, na różańcu prawidłowo poświęconym i rozważać tajemnicę, na miesiąc odnośny przypadającą *).

7. Różaniec powinien być poświęcony przez *kapłana*, do tego od jenerała zakonu OO. Dominikanów upoważnionego, z użyciem przepisanej formuły poświęcenia. Formułka ta znajduje się w *Benedictionale Romanum*, w księgach odpustowych Maurela - Schneidra (7 wydanie) jako *„Propria Ord. Praed.“* i O. Gaudencyusza, a także i w niektórych brewiarzykach; zresztą przysyła ją odnośny przełożony w osobnej książeczce kapłanom, starającym się o tę władzę. *Regulariter* powinien kapłan poświęcający brać na siebie białą stułę. Różaniec sam ma się składać z 5, 10 lub 15 ziarnek (a więc nie — jak często się zdarza, z 6); jednakowoż mogą paciorki różańcowe być zrobione i z materyi kruchej lub zużytej, a nawet z tęgiej masy szklannej. Kapłan upoważniony może dowolną liczbę różańców na raz poświęcać, a potem je według potrzeby rozdzielać. Jak w ogóle u przedmiotów poświęconych, tak i u tych różańców ustaje odpust ze śmiercią właściciela, lub gdy się je wypożycza w tej myśli wypożyczającego, aby odpusty uzyskać, także ze sprzedażą lub podarowaniem, gdy ich już użyto.

8. Do uzyskania odpustów nieodzownem jest także rozmyślanie nad tajemnicą, na miesiąc odnośny przeznaczoną, (wtrącanie tejże w słowach do Zdrowaś Marya jest zwykłe, ale nie konieczne), naturalnie według uzdolnienia rozmyślającego; dla dzieci i dla umysłowo mało rozwiniętych rozmyślanie to nie jest konieczne, ale i ci powinni, jak Benedykt XIII pisze, przyzwyczajać się do rozmyślań tajemnic śś.

9. Wyznaczanie tajemnicy do rozmyślania na pewien miesiąc powinno się odbywać podług przepisu statutów przez losowanie, które ma nastąpić co najmniej w pierwszej połowie miesiąca; samo rozdanie tajemnic po prostu nie wystarcza. Ponieważ jednak doświadczenie pouczyło, że to co miesięczne losowanie w skutek miejscowych stosunków i innych trudności przeszkadzało wprowadzeniu i rozszerzeniu bractwa, przeto na prośbę Ord. biskupiego w Lincu ś. Kong. Odpust. na d. 15 grudnia 1883 uznała za ważne wszystkie dotąd napotkane braki w przyjmowaniu członków i udzieliła indult ważny *in perpetuum*, żeby losowania całkiem zaniechano, a członkom przy wstąpieniu pewną tajemnicę na pierwszy miesiąc przeznaczono, tak, aby po upływie tegoż zaraz następną w porządku przypadającą wzięli, aż przyjdą znowu do pierwszej i z tą na nowo dalej rozpoczną. Podobny indult na d. 25 maja 1883 udzieliła Stolica ap. i dyecezyi sekawskiej. Które dyecezye tego indultu nie mają, muszą się trzymać statutu bractwa.

D. c. n.

*) Różaniec rozpoczynać *Składem Apost.*, jednem *Ojcze nasz*, trzema *Zdrowaś Marya* i jednem *Chwała Ojcu* wcale nie jest przepisanem, choć zawsze jestto pobożny zwyczaj. W żywym różańcu rozpoczyna w ten sposób różaniec albo ten członek, na którego pierwsza tajemnica różańcowa przypada, albo może jeszcze lepiej sam promotor zawsze.

KORESPONDENCYA.

Z podróży po górnym Piemoncie i szwajcarskim kantonie Wallis.

(C. d.) Pożegnawszy się z dziekanem, poszedłem z jego wik. ks. Zurbrücken na dworzec koleji żelaznej i pojechałem do Syonu, stolicy kantonu, jadąc ciągle wzdłuż Rodanu. Kanton Wallis, jak jego nazwa łacińska pokazuje, jest doliną, 39 godzin długą, ciągnącą się od góry Furki, na granicy kantonu Unterwalden, aż do jeziora genewskiego. Z obydwóch stron otaczają ją wysokie Alpy włoskie i berneńskie, w które się wrzyna kilkanaście pięknych pomniejszych dolin. Liczne Alp szczyty pokryte są wiecznym śniegiem i potężnemi lodowcami, które corocznie liczni zwiedzają podróżni. Całą dolinę przerzyna wartki Rodan, często z brzegów występujący i pustoszący pola. Wypływa z lodowca na Furce, jednego z najpiękniejszych w Szwajcaryi, przepływa jezioro genewskie, aby jako potężna rzeka francuska utonąć w toniach Morza śródziemnego. Ludność, wynosząca 100.000 dusz, jest cała katolicka. Język od Furki do Sierre przed Syonem niemiecki, a odtąd do jeziora genewskiego francuski; ostatni ciągle posuwa się w górę, tak że już w Brig wszyscy rozumieją po francusku. Od czasów Karola W. Wallis był własnością biskupów syońskich, którzy jako książęta Rzeszy niemieckiej mieli prawo miecza. Napoleon podbił Wallis 1810 r., przyłączył do cesarstwa francuskiego jako departament simploński, a kongres wiedeński 1815 r. zrobił z niego kanton, który przystąpił do konfederacyi szwajcarskiej. Rząd kantonalny i siedlisko biskupa jest w Syonie. Dawna, liczna i zamożna szlachta, do której należały takie rody, jak Riedmatten, Andermatten, Supersax (a *Saxo sub Rupe*) i inne, służyła pod książętami-biskupami, później we wojsku neapolitańskiem i papieskiem, a dzisiaj żyją bez zajęcia, upadając. Dotąd gwardya szwajcarsko - papieska z tego kantonu głównie się rekrutuje. Dodam tu zaraz, że prawie wszyscy szwajcarscy kelnerzy i kelnerki, których tak licznie w Włoszech i Francyi się napotyka, pochodzą albo z Wallis, albo z górskiej części kantonu berneńskiego *(Berner-Oberland)*. Głównem zajęciem ludności i bogactwem kantonu są winnice, które pokrywają wszystkie góry. Wino tutejsze uchodzi za najlepsze w całej Szwajcaryi, ale bo też latem wielkie tu bywają upały.

Liczne koleją przejeżdżałem stacye, które zwykle leżą przy wnijściach do dolin ubocznych. Na dworcach wsiadali lub wysiadali górscy turyści z tłumokami na plecach, długiemi kijami, kutemi dołem w żelazo do chodzenia po górach. Dojechałem nareszcie do Syonu, widnego z daleka dla dwóch zamków Valeria i Tourbillon, położonych na dwóch wysokich wzgórzach. Wchodzi się do miasta pięknemi alejami, założonemi na wałach dawnej fortecy, z której tylko jedna wieża, zwana „wieżą czarownic“ pozostała, bo tu je więziono; pokazują tam dotąd tortury i inne narzędzia, któremi je męczono. Przy tych alejach jest obszerny plac, na którym wznosi się obszerny pałac biskupi, piękne, nowe w gotyckim stylu zbudowane seminaryum duchowne i gmach rządowy, przerobiony po części z dawnego klasztoru zakonnic. Syon, po niemiecku Sitten, jest dawnem rzymskiem Sedunum; dziś nie wielkie miasto, liczące 5.000 mieszkańców, pięknie położone na wzgórzu. Najgłówniejszemi kościołami są: katedra gotycka z wieżą romańską, kilku pięknemi obrazami i ładną amboną, obok stojący gotycki kościół ś. Teodula, pierwszego biskupa miejscowego i kościół pojezuicki, którego kollegium zamieniono na szkołę ludową. Nowe gimnazyum kantonalne stoi przy nowej ulicy, prowadzącej od dworca. Stanąwszy w hotelu, poszedłem zaraz na zamek Valeria. Rzymianie mieli tu twierdzę, w której mieszkał namiestnik cesarski. Jednym z nich był Campanus, syn cesarza Dyoklecyana, który tu umarł

przez swą matkę pochowany został. Na gruzach rzymskiej twierdzy pobudowali nawę biskupi, a w niej pierwotny kościół katedralny pod wezwaniem św. Katarzyny z IX wieku, który dotąd zachowany, nader jest ciekawym pod względem architektonicznym. Nie dawno odkryto pod dawnym tynkiem stare bardzo freski. Jest w nim kilka dobrych, bardzo starych obrazów i piękne, złocone *tabernaculum*, przeniesione z Lausanne, gdy to miasto odpadło do protestantyzmu. Pod tym samym dachem kościelnym, niejako w kruchcie, znajduje się młyn ręczny i piekarnia, w której dotąd wszystkie statki są zachowane. Dziwne to zjawisko tem się tłumaczy, że w małej fortecy, we wązkiej płaszczyźnie pagórka, brak było miejsca odpowiedniejszego. Dokoła kościoła są dawne kurye kanonickie, dzisiaj po części w ruinie; jeden domek zawiera skromne muzeum. Tuż obok stojąca wieża była dawniej spichrzem. — Ztąd poszedłem na drugi wyższy, 655 m. wysoki pagórek, na którym są ruiny dawnego zamku biskupiego Tourbillon. Zachowała się dotąd jako tako mała kaplica zamkowa o romańskich filarach z dawnemi freskami. Zamek ten, zbudowany 1294 r., spalił się w r. 1788. Wspaniały stąd widok z jednej strony ku kąpielom w Leuk, skąd droga idzie do słynnej z malowniczości doliny i wąwozu Gemmi w berneńskim Oberlandzie, a z drugiej ku Martigny, którego dawny zamek biskupi widać. Obok Tourbillon wznoszą się ruiny drugiego zamku Majoria, który również w roku 1788 wraz z częścią miasta spłonął. Na ruinach Tourbillonu dowiedziałem się od dozorcy, który mnie oprowadzał, że w Syonie jest dwóch Polaków, t. j. zegarmistrz Baranowski i krawiec Barcicki. Poszedłem do nich, ale nie zastawszy żadnego, udałem się do hotelu. Po wieczerzy przybył do mnie p. Barcicki, z którym na balkonie przy świetle pełnego księżyca, wśród miłego, ciepłego powiewu wiatru i widoku na rozkoszną okolicę, dwie przyjemne spędziłem godziny, o ojczystych rozmawiając sprawach. Od p. Barcickiego dowiedziałem się, że gdy po roku 1864 we wielkiej liczbie rodacy przybyli do Szwajcaryi, rząd związkowy porozdzielał ich pomiędzy kantony i około 30 przysłał do Syonu, płacąc na ich utrzymanie i o ich wykształcenie się troszcząc. Prócz Baranowskiego i Barcickiego wszyscy rozbiegli się zwolna po świecie; z tych dwóch zaś pierwszy został znakomitym i majętnym zegarmistrzem, a drugi, wyuczywszy się krawiectwa, pracuje w jednym z tutejszych znaczniejszych składów. Nazajutrz poszedłem ze mszą św. do ulubionych OO. Kapucynów, którzy mają swój klasztor, jak zwykle, na końcu miasta, gdzie się już rozpoczynają winnice. Mają obszerny klasztor z klerykami, którzy tu są na dogmatyce; kościół skromny, bardzo schludny; w obszernym refektarzu znajdują się liczne portrety biskupów miejscowych aż do ostatniego, ks. H. Jardiniera, który dziewięć lat jest biskupem, a liczy około 75 lat, przedtem był 40 lat wiejskim proboszczem i kanonikiem honorowym. W obszernym ogrodzie kapucyńskim jest wzgórze, z którego rozległy jest widok na całą okolicę. Na przeciw klasztoru jest bardzo porządnie utrzymywany cmentarz parafialny Jak w Tyrolu, tak i w Szwajcaryi są Kapucyni bardzo popularni i rewolucya radykalna w r. 1848, chociaż poznosiła tyle klasztorów, zachowała ich. W całej Szwajcaryi jest obecnie 250 Kapucynów. We Wallis mają tylko 2 klasztory, t. j. tu i w Martigny.

O milę drogi od Syonu jest sławne na całe Wallis miejsce pielgrzymek w Isborn. Jestto kaplica Matki B., cała w skale wykuta, przy której mieszka „Waldbruder“, miły pustelnik, utrzymywany przez zarząd miasta Syonu.

Po południu, wśród wielkiego skwaru udałem się z obydwoma rodakami na dworzec kolei żelaznej i pojechałem do Martigny. O 16 kilometrów dalej koleją leży miasto St. Maurice, dawne rzymskie Agaunum; tutaj, w miejscu, gdzie teraz stoi kaplica Verolliaz za miastem, została słynna legia tebańska ze swym naczelnikiem ś. Maurycym, że nie chciała bożkom składać ofiar, wyciętą roku 302 z rozkazu cesarza Maksymina. Cześć św. Maurycego i jego towarzyszów, których imiona tradycya po części przechowała, bardzo jest rozpowszechnioną we Wallis, Sabaudyi i Piemoncie; liczne kościoły mają relikwie męczenników tebańskich, lub zbudowane są pod wezwaniem jednego z nich. Dolny Wallis częściowo należał do książąt sabaudzko-piemonckich. To też aż w Saluzzo w Piemoncie, rodzinnem mieście słynnego Silvio Pellico, wznosi się katedra pod wezwaniem św. Jofreda, jednego z męczenników tebańskich i jego relikwie znajdują się tamże. W St. Maurice istnieje opactwo kanoników regularnych św. Augustyna, założone w IV wieku przez św. Teodula, biskupa syońskiego; zakonnicy utrzymują progimnazyum. W ich kościele znajduje się kilka cennych przedmiotów sztuki starożytnej, a w murze cmentarnym i starożytnej wieży kościelnej kilka napisów rzymskich. W dniu 22 września odbyła się do grobu św. Maurycego wielka, doroczna pielgrzymka szwajcarska.

Wracam do Martigny. Jestto małe miasteczko o 1.550 mieszkańcach, ale latem roi się tu od turystów, bo stąd prowadzą drogi, jedna w dolinę Chamonix i na Mont Blanc, a druga na górę św. Bernarda. To też kilka tu jest wielkich hotelów. Za Rzymian Martigny nazywało się Octodurus, albo Civitas Vallensium i było stolicą Veragrów; Niemcy zowią je Martinach; dowód, że i tu kiedyś mówiono po niemiecku *); kościół jest okazały, gotycki, zbudowany z kamienia ciemnoszarego, miękkiego, z którego w całym Wallis, na Simplonie i górze św. Bernarda budują piece, bardzo trwałe i dobrze ciepło trzymające. Parafią zarządza kanonik z góry św. Bernarda, który ma ku pomocy dwóch wikarych, również kanoników regularnych. Obok probostwa wznosi się wielka kamienica, w której mieszka prałat, czyli przełożony wszystkich kanoników regularnych góry św. Bernarda i kilku kanoników starych lub niedomagających. Prałat obecny nazywa się *de l' Eglise*, miły starzec, ma prawo do fioletów, łańcucha i krzyża biskupiego, pierścienia i infuły.

Przenocowawszy u gościnnych kanoników, pojechałem nazajutrz na **górę św. Bernarda**. Dobra, bita droga prowadzi aż na dwie godziny przed hospicyum św. Bernarda. Można jechać pocztą $1^1/_2$ godziny aż do Orsieres, a potem najętym wozem, mułem lub pieszo. Ja, nająwszy podwodę w Martigny, wyjechałem o godzinie 8 rano i stanąłem w hospicyum około 6 wieczorem; ostatnie dwie godziny nie złą górską drogą, którą wozy jechać nie mogą, szedłem częścią pieszo, częścią jechałem na mule. Droga podnosi się od 475 metr. w Martigny do 2.475 m. na górze św. Bernarda. Jedzie się ciągle wzdłuż łożyska rzeki Dranse, której jedno ramię z góry św. Bernarda wypływa, z początku malowniczą okolicą obok bliskich, słynnych czeluści Durnant, które prowadzą ku Mont Blanc, a później wprawdzie mniej piękną, ale zawsze zajmującą górską okolicą, przez wsie Boverniez, Sembrancher, Orsieres, Liddes, Bourg- St. Pierre aż do kantiny czyli oberzy Proz, gdzie się kończy droga powozowa. Wszystkie te wsie mają kościoły i wygodne hotele. W hotelu w Liddes widziałem nie złe obrazy, z których jeden przedstawia śmierć księcia Józefa Poniatowskiego, a drugi znalezienie jego zwłok. Przybywszy do hospicyum, doznałem najgościnniejszego przyjęcia, otrzymałem obszerny, wygodny, dobrze umeblowany pokój, a w pół godziny już siedziałem przy stole z Irlandczykami, Amerykanami, Niemcami i Włochami, którzy również tu przybyli. Irlandczycy szczególniej pełni byli dla mnie sympatyi jako dla Polaka, a jeden z nich opowiadał mi,

*) Przez kryty most przychodzi się przez gwałtowną rzekę Drause, która wpada o milę drogi stąd do Rodanu, do dobrze zachowanych ruin starego zamku biskupiego, z którego ma się rozległy widok na doliny Rodanu, na miasto i okoliczne góry.

że pierwszego we mnie widzi Polaka i cytował mi ustępy z poezyi irlandzko angielskich na cześć naszego narodu pisanych. Nazajutrz rozpatrzyłem się w miejscowości, bo poprzedniego wieczora gęste mgły przeciągały nad hospicyum, a nawet silny spadł deszcz. (C. d. n.)

Kronika.

Rzym. Na czele dzisiejszego numeru podajemy najnowszy list pasterski J. Św. Leona XIII., opowiadający w chronologicznym porządku całą historyę ciała ś. Jakóba W. od czasu męczeństwa jego za Heroda, aż do złożenia go w Compostelli przez 2 jego uczniów Atanazego i Teodora, których ciała pierwsi chrześcianie obok zwłok św. Apostoła pochowali. List ten stwierdza wyrok, wydany przez ks. kard. arcyb. z Compostelli o tożsamości zwłok tych trzech ś. mężów, nowo odszukanych, o czem w swoim czasie donosiliśmy. Zarazem poleca Ojciec św. biskupom świata katolickiego, aby tenże list w swych dyecezyach do publicznej podali wiadomości, a to dla obchodu godnego przez wiernych tegoż wypadku szczęśliwego i dla wznowienia zwyczaju pielgrzymowania do Compostelli, przez dawnych chrześcian praktykowanego. Wreszcie udziela Ojciec św. odpustu zupełnego tym wszystkim, którzy w dniach, od biskupów dyecezalnych wyznaczonych, kościoły św. Jakóbowi poświęcone, lub w ich braku inne świątynie Pańskie, również przez biskupów wyznaczyć się mające, nawiedzą i reszty zwykłych warunków dopełnią. Nadto dla Hiszpanii, mającej dotychczas od pap. Alexandra III udzielony sobie przywilej jubileuszu zupełnego w tych latach, w których uroczystość ś. Jakóba (25 lipca) przypada na niedzielę, ogłasza J. Św. Leon XIII tenże jubileusz także na r. 1885.

— Jak już w swoim czasie donosiliśmy, postanowił Rząd włoski część kościoła Ara coeli i przytykającego klasztoru OO. Fraciszkanów zburzyć, a to w celu uzyskania miejsca pod wznieść się mającą kolumnę Wiktora Emanuela. Do tego bezbożnego dzieła Rząd włoski już przystępuje. Wiadomość ta żywą boleścią przejmuje zakony ś. Franciszka Assyskiego, jak nie mniej i wszystkich katolików. Synowie św. Franciszka tracą najsłynniejszy klasztor, który od wielu wieków był matką wszystkich klasztorów św. Franciszka po świecie. Stamtąd jenerałowie kierowali tą wielką i słynną armią synów św. Franciszka wysyłali do pracy apost. do wszystkich narodów ziemi. Stamtąd wyszło wielu i słynnych Świętych, jak św. Jan Kapistran, św. Bernardyn Seneński, św. Dydak i inni. Stamtąd wyszedł świetny zastęp kardynałów, biskupów i uczonych teologów, którzy świątobliwością i nauką swoją rozjaśnili Kościół katolicki. Już w r. 1871 rząd włoski część tego słynnego klasztoru zagrabił, urządziwszy w nim koszary dla 400 żołnierzy; odtąd w pozostałej cząstce klasztoru mieściło się z biedą 30 zakonników, t. j. jenerał z radą swoją, z sekretarzami, prokuratorami i kilku Ojcami i braćmi. Cenną bibliotekę, w której mieściło się wiele starych manuskryptów i ksiąg, tyczących się zakonu, rząd włoski mimo protestu zagrabił na rzecz akademii królewskiej. Teraz ostatnie resztki klasztoru ma zakon postradać. Świętokradcy mają nadto część kościoła zburzyć. Bazylika ta „Ara coeli — ołtarz nieba“ jest jedną z najwspanialszych, najstarożytniejszych w Rzymie, zbudowana prawdopodobnie jeszcze za czasów Konstantyna Wielkiego. Z tą bazyliką drogie każdemu katolikowi wspomnienia się wiążą. Tradycya stara podaje, że na tem miejscu cesarz Oktawian August, kiedy zamyślał sobie ołtarz wystawić, by cześć boską odbierać, ujrzał ołtarz na niebie, a nad ołtarzem jaśniejącą dziewicę przecudnej piękności z chłopięciem na ręku. Równocześnie usłyszał głos z nieba: „*Haec ara filii Dei est* — Ten jest ołtarz Syna Bożego“. Na tem więc miejscu zbudował ołtarz z napisem: „*Ara primogeniti Dei* — Ołtarz pierworodnego Syna Bożego“. Taż tradycya opowiada, że cesarz zapytywał się wyroczni delfickiej, kto po nim będzie „światem rządził, a ta taką mu dała odpowiedź:

„*Me puer Hebraus, divos Deus ipse gubernans,*
Cedere sede jubet, tristemque redire sub orcum.
Aris ergo dehinc tacitis discedite nostris“.
„Mnie żydowskie pacholę, Bóg niebem władnący,
Precz wygania z wyroczni do piekieł ponurych,
Więc odtąd od milczących odejdźcie ołtarzy“.

Na wieść więc o takim gwałcie odezwać się godzi słowy proroka: „*Boże, przyszły pogany do dziedzictwa Twego świętego, splugawili Kościół Twój święty...?*“ — Narodowe kollegium czeskie w zakładzie *dell' Anima* w Rzymie zostało uroczyście otwartem 4 b. m. Na ten akt przyjechał ks. Schönborn, biskup budziejowicki w Czechach i po uroczystem nabożeństwie przedstawił Ojcu św. 14 pierwszych wychowańców kollegium.

— Stolica św. wysłała okólnik do nuncyuszów do zakomunikowania swoim rządom, w którym Ojciec św. użala się na napaści ze strony rewolucyjnej prasy włoskiej. — Świeżym dekretem królewskim zarządzono wywłaszczenie kollegium jezuickiego w Tivoli, zwanego „*nobilium*“. Dom ma być obrócony dla moralnie zaniedbanych dzieci. — W pierwszych dniach tego miesiąca umarł wikaryusz apostolski południowej Japonii biskup Bernard Petit-Jean z stowarzyszenia Missyj zagranicznych. — Św. Kongr. Propag. postanowiła podzielić dyecezyą Trzech Strumieni (Trifluvianensis) w Kanadzie, tworząc nową dyecezyą w Nicolet. Podziału dokona komisarz ap., którego Stolica św. wyszle niebawem do Kanady.

Lwów. W d. 4 b. m. przypadała 300 letnia rocznica śmierci św. Karola Bor., kard. św. rzym. Kościoła, arcyb. medyolańskiego. Olbrzymie prace, jakie ten Święty łożył dla sprawy Kościoła, prace, których owoce dziś jeszcze zbieramy, zasługiwały ze wszech miar na to, aby cały świat katolicki błogosławioną rocznicę jego śmierci z szczególniejszą obchodził uroczystością. Tak się też stało. Już wcześnie, bo na pół roku naprzód ułożono w Rzymie osobny program tej uroczystości i na tle tego programu — o czem nas właśnie dzienniki zagraniczne przekonują — wszystkie narody katolickie, u których życie kościelne żywszem nieco uderza tętnem, dzień ten święciły. Przedewszystkiem zaś seminarya duchowne były pierwsze, które pamiątkę tego Świętego obchodziły jak najsolenniej, uważając go słusznie za swego opiekuna i patrona, bo acz już Sobór trydencki nakazał zakładanie seminaryów, to jednak dopiero św. Karol Bor. pracą swą i zabiegami niezmordowanemi tę tak zbawienną dla całego Kościoła uchwałę Soboru w życie wprowadził. Nie mogąc atoli — dla szczupłych ram tych pism — pisać o uroczystościach w innych seminaryach duchownych — podamy tu bodaj krótkie sprawozdanie z uroczystości, jaką arcybiskupie seminaryum *lwowskie ob. łac.* dzień ten święciło.

Dzięki troskliwości czcig. przełożonych tegoż zakładu, a godnej uznania i pochwały miłości alumnów ku swemu Patronowi, obchód urządzony wypadł wspaniale i ku zupełnemu zadowoleniu gości zaproszonych. Już rano, d. 4 b. m., uświetnił tę uroczystość najp. ks. biskup Morawski odprawieniem w seminaryckim kościele Mszy św. i udzieleniem alumnom święceń mniejszych i tonzury. Dalej o godz. 10 uroczysta suma, celebrowana przez czcig. solenizanta, ks. kan. K. Turzańskiego, a podczas niej wygłoszona przez dyakona C. nauka, przypomniały żywo obecnym wielką postać ś. Medyolanu arcybiskupa w chwale jego świętości i olbrzymich zasług. Po południu o godz. 5 rozpoczął się właściwy jubileusz

według ułożonego *ad hoc* programu. Z pomiędzy gości, którzy w nim uczestniczyli, wyszczególniamy najp. ks. arcyb. Isakowicza, dost. ks. biskupa Morawskiego, kilku kan. kap. kat. i profesorów uniwersytetu. W sali, stosownie przybranej, wystawiono obraz Świętego, obficie oświecony. Tutaj, gdy dostojni Goście przygotowane zajęli miejsca, pastoralita S. powitał ich krótkiem przemówieniem, przedstawiając powód uroczystości i prosząc o pobłażliwe wysłuchanie utworów, jakie następnie, jako hołd miłości ku swemu patronowi, chcą złożyć alumni. Poczem nastąpiły odczyty, przeplatane kantatami chóru. W pierwszym odczycie kleryk D. przedstawił życiorys Świętego. Pod wpływem tej prelekcyi stanęła przed oczami słuchaczów cała olbrzymia praca Świętego; prelegent przypomniał od młodości aż do śmierci troski i zabiegi Świętego, jego zasługi około Soboru trydenckiego, około poprawy Brewiarza i Mszału; stąd przeszedł do zasług, położonych w dyec. medyolańskiej, wymieniając w szczególności: zakładanie seminaryów małych, reformę zakonów i kleru świeckiego i jego wizyty kanon., przy których podniósł całkiem właściwie niestrudzoną jego gorliwość, czasy apostołów przypominającą. Po tym odczycie nastąpił odczyt *drugi*, jeszcze więcej wyczerpujący, niż pierwszy, alumna S. (z III r.) *o działalności Świętego*, a po tym odczyt *trzeci* alumna R. *o stosunkach Świętego do Polski*, zawierający mniej znane, a bardzo ciekawe szczegóły o jego do naszej ojczyzny relacyach. Treść tych dwóch ostatnich odczytów nie podajemy, bo zamieścimy je tu niebawem w całej rozciągłości. Powiemy tylko, że z niezwykłem zajęciem i z natężoną uwagą całe zgromadzenie słuchało tych prelekcyj, odznaczających się miejscami i świetnością dykcyi i siłą nagromadzonych faktów. To też dostojni Goście z prawdziwą serca pociechą dziękowali czcig. przełożonym i alumnom za tę tak podniosłą uroczystość, która w cichych zresztą dziejach seminaryum stanowić będzie wypadek pamiętny. Następnie zgromadzili się obecni w mieszkaniu rektora zakładu, przew. ks. kan. Manastyrskiego, od którego ze staropolską podejmywani gościnnością, miłych kilka przepędzili chwil. Opuszczając wreszcie mury seminaryum wynieśli chlubne przekonanie tak o ojcowskiem kierownictwie zakładem ze strony przełożonych, jak i o pracowitości i bogobojności powierzonych ich opiece alumnów.

Ziemie polskie. Nowego aktu tyranii nad Kościołem katol. dopuścił się świeżo rząd rosyjski, zawiadamiając wszystkich biskupów katolickich imperyum swego, że według praw państwowych żaden biskup nie ma władzy mieszać się w korespondencyą lub stosunki, jakie ma lub może mieć kler podwładny ze rządem. — Najp. biskup łucko-żytomirski, ks. Kozłowski skazany został za ukaranie ks. Morawicza, na na zmniejszenie do połowy pobieranej dotąd przez niego pensyi. W odezwie, którą z tego powodu wystósował minister spraw wewnętrznych do księdza Biskupa, wyrażono, że ks. Kozłowski, w razie gdyby rzeczywiście ks. Morawicz nie zastósował się był do przepisów kanonicznych, mógł się ograniczyć do udzielenia temuż napomnienia, nigdy zaś nie powinien był nadawać tej sprawie niebezpiecznego, a szkodliwego rozgłosu, przez rozsyłanie do całego duchowieństwa dyecezyi okólnikowego zawiadomienia. Minister przypomina fakt przemówienia metropolity ks. Gintowta do cara w cerkwi pałacu Zimowego, za co przecież ks. Gintowt bynajmniej ukaranym nie został, a jeśli otrzymał wymówki, to tylko za niezastósowanie się do ceremoniału dworskiego. — Winniśmy tu dodać, że ksiądz arcybiskup Gintowt był obecnym ceremonii upełnoletnienia carewicza, i że po skończonej ceremonii wyraził carowi życzenia. Nie był to więc żaden akt kościelny. — Najp. ks. biskup wileński Hryniewiecki wystósował pismo do rządu rosyjskiego, w którem żąda aby dzieci katolickie w święta dworskie odtąd bywały na nabożeństwie w kościołach katolickich, nie zaś, jak dotąd było, w cerkwiach schizmatyckich. Rząd Mu odciągnął z pensyi 2000 rubli rocznie za to, że zasuspendował niektórych księży, co po rosyjsku kazania mówili i byli mu nieposłuszni.

— *Naczelnik deputacyi Unitów* do Ojca św., o której w swym czasie pisaliśmy, Jan Frankowski, zacny i szlachetny obywatel, po powrocie z Rzymu aresztowany został i osadzony w cytadeli warszawskiej. Zrazu na granicy, jako nie mającego paszportu, nie wpuszczono go do Kongresówki. Odniósł się zatem do Hurki i prosił o pozwolenie powrócenia do kraju. W odpowiedzi doniesiono mu, że powrócić może; i powrócił istotnie, z tą wszakże drobną zmianą, o której nic nie wspominało pozwolenie, że na granicy oczekiwało go dwóch żandarmów, pod których opieką przybył wprost do cytadeli. I tak nie masz dnia, któryby nie dorzucił nowego jakiego szczegółu do kroniki prześladowania Kościoła polskiego pod berłem rossyjskiem. Obecnie donoszą także, iż rząd rosyjski po zamianowaniu przez Stolicę św. ostatnich katolickich biskupów-suffraganów, nie wręczył im nadesłanych z Rzymu oryginałów nominacyi i instrukcyi postępowania na nowych stanowiskach, nie polecił nawet sporządzić ich kopii, lecz wręczył nowomianowanym reskrypta, podpisane przez ministra Tołstoja; a z podpisanych instrukcyj samowolnie wykreślono 17 artykułów, które wszechwładnemu ministrowi musiały się wydać niewłaściwemi, lub szkodliwemi dla rządu. W ten sposób jednym zamachem po nad władzą papieża stanął względem duchownych katolickich jako głowa i rozkazodawca Tołstoj. Jednemu z biskupów, który ośmielił się zwrócić uwagę, iż powinienby otrzymać oryginał nominacyi, odpowiedziano, że jeżeli jest mu to niezbędnem, uzyskać może pozwolenie udania się po to do Rzymu, lecz bez prawa powrotu. Dziwna zaiste rzecz i ciekawe zjawisko. Duchowieństwo katolickie spokojne, obowiązkowe, nauczające lud posłuszeństwa dla władzy i szanowania porządku społecznego, nauczające bogobojności i wzywające do cnoty — doznaje takiego prześladowania i ucisku. Natomiast duchowieństwo prawosławne, ciemne, niesforne, dostarczające najwięcej żywiołów do partyi nihilizmu — doznaje opieki i względów. Dwie trzecie nihilistów — to popowicze: z jednej dyecezyi stu synów popich należy do rewolucyjnej partyi; pewnego popa z moskiewskiej dyecezyi musiano suspendować, gdyż publicznie wzywał chłopów do rewolucyi. I w takich smutnych warunkach biurokracya rosyjska prze koniecznie do walki z Kościołem, rozpoczyna prześladowanie biskupów i duchowieństwa.

— *Petersburskij Wiedomosti* donoszą, że od 1 stycznia 1885 rząd rosyjski będzie tylko pod tym warunkiem płacił pensye duchownym katolickim, jeżeli Biskupi donosić będą gubernatorom o każdej zmianie, jaka zajdzie w obsadzaniu posad duchownych. Tam, gdzie są jenerał-gubernatorowie, winni Biskupi robić im co do tych zmian poprzednie propozycye. Jest to nowy zamach na prawa Kościoła katolickiego

Austrya. Jaki jest napływ młodzieży do seminaryów, okazuje się stąd, że do semin. w Lincu podało się 42 nowych kandydatów, do seminaryum zaś w Pradze 110, z których tylko 38 można było przyjąć.

Bośnia. Kościół katolicki pod rządami monarchy naszego coraz pomyślniej się rozkrzewia. We Fojnicy 13 nowicyuszów przyjęło habit franciszkański. We Fojnicy i Jvanska postępuje budowa nowych kościołów. Dnia 8 września nowo zbudowany kościółek w Kulasi, w powiecie banialuckim, konsekrował arcybiskup serajewski ks. dr. Stadler. Powiększony klasztor w Serajewie *Córek Bożej miłości* poświęcił uroczyście tenże dostojnik w dniu 15 października. W tym zakładzie utrzymują Siostry pensyonat dla panien, 8-klasową szkołę i preparandę dla dzieci bośniackich i austryackich, nadto utrzymują bezpłatnie sieroty. Też Siostry otworzyły szkołę w Tusli i w Bresce, w jednej z najrozleglejszych wsi

katolickich. Dzieci bośniackie pobierają naukę bezpłatnie, austryackie zaś płacą wprawdzie czesne, lecz to nawet na zapłacenie czynszu za wynajęcie lokalów szkolnych nie starczy. Wielce budującem jest, że małe dzieci obładowane książkami na ulicach Serajewa, przepełnionych mahometami, siebie i przechodniów pozdrawiają głośnem *„Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus“*.

Japonia. Z *Japonii* nadchodzą pocieszające dla Kościoła wiadomości. Jeszcze w roku 1873 rząd cesarski kazał pousuwać z publicznych miejsc edykta, które pod najsurowszemi karami zakazywały wyznawania wiary chrześciańskiej; a wyznawcy jej otrzymali wolność. Od tego czasu Misyonarze doznawali tolerancyi, a tu i owdzie nawet widocznej przychylności od rządu. Mimo to jednak religie *Budy* i *Szinto* pozostały jedyną religią państwa, i jako takie rząd osłaniał opieką swoją. Ich przywileje były nieraz powodem różnych nieprzyjemności i wielkich zachodów dla chrześcian, zwłaszcza przy pogrzebach. Aby temu koniec położyć, cesarz Mikado rozerwał dotychczasowe węzły, łączące te religie z państwem. Dekret cesarski z 11 sierp. b. r. rozporządza, że religie Budy i Szinto przestają być nadal państwowemi, że jej kapłani przestają być sługami państwa, że wyznawcy ich mają odtąd sami sobie wybierać i utrzymywać kapłanów i najwyższych kierowników duchownych; że wreszcie każdemu poddanemu cesarstwa wolno wybrać tę religię, jaka jego przekonaniu najodpowiedniejszą się wyda. Miejmy więc nadzieję, że ta daleka ziemia, krwią tylu Męczenników skropiona, w której granice aż do najnowszych czasów nie można było wejść inaczej, jak tylko krzyż depcząc, teraz wyda obfite plony, i że w krótkim czasie garstka 60.000 katolików na krocie i miliony się rozmnoży.

Afryka. Czcig. O. E. Gabriel z T. J., misyonarz Kafrów na wschodniem wybrzeżu południowej Afryki, pisze z Quilimane o stosunkach tamtejszej misyi katol. Między innemi opowiada, że nieznośny klimat, zła woda i mordercze febry gubią bardzo prędko Europejczyków w tych stronach. W niedługim przeciągu siedmiu lat trzydziestu misyonarzy padło ofiarą swego poświęcenia. Misya coraz pomyślniej się rozwijała, ale w najnowszym czasie rząd portugalski działalność jej niewymownie utrudnił przez nałożenie niesłychanie wielkich podatków na wprowadzane przedmioty. Dla ciekawości przytaczamy tu *Ojcze nasz* i *Zdrowaś Marya* w języku Kafrów zambeskich, który, jako ubogi we wyrazy, musieli Misyonarze uzupełnić słowami portugalskiemi.

Ojcze nasz: *Baba nato arikuzulu barikale nambira, Zinaraks zakuno kunaife Molungu pansi piaks. Barikale nazihitna kubanzakua, kopanzi pano ninga kunzulu. Kudia kuatu kuanviku zondzidipane Chero, Direkerese manquatl ningaife nazathereki hugomandambi; Ngazatireke umdamdambo, Diporn muce pampanthuzato. Amen.*

Ave Maria *nazaya graca motungu inboionato kunaisse kunimbua pakati pakazt inhakunibuabun muvapoya minuba Jezus. Sancta Maria maina Molungu Tirombererere kunaife anhandambi Chero quanziku zakufa kuatu. Amen.*

BIBLIOGRAFIA.

1. *Tobiae Lohner S. J.* **Bibliotheca manualis concionatoria**, *ordine alphabetico digesta — novis titulis adaucta; sententiis ss. Patrum et Doctorum illustrata; similitudinibus, motivis, mediis et doctrinis asceticis locupletata; ingeniosis pro formanda concione in omnia themata conceptibus refecta, ac indice concionatorio in evangelia festorum et dominicarum*, *nec non indice generali adornata. Editia novissima.* 5 tom. in IV. Cena 50 fr. Biblioteka O. Lohnera jest bezwątpienia jednym z najlepszych podręczników dla kaznodzieji. W ramach odpowiednich w porządku i z metodą, która ułatwia bardzo wyszukanie tematów w obszernem tem dziele, znajdziesz bez zachodów wielką obfitość cennego materyału. Dzieło to nie jest prostym tylko zbiorem materyj odosobnionych, ściągających się do jednego przedmiotu; jest to raczej praca poważna, która w układzie swoim stanowi zupełny traktat o każdym z przedmiotów, który zawiera. O. Lohner dla ułożenia swojej biblioteki, użył 552 autorów. Ojcowie Kościoła, doktorowie, najwięksi teologowie, najsławniejsi kommentatorowie Pisma św., moraliści i najwięcej poważani ascetycy, filozofowie i najznakomitsi autorowie wszystkich wieków aż do 1680 r. składają po Piśmie ś. swoje cegiełki do tej obszernej budowy. Liczne szkice historyczne, zaczerpnięte ze źródeł najwiarygodniejszych wskazują nakoniec, jak należy używać w praktyce wskazówek tych wielkich powag naukowych. Dzieło to służyć może kapłanom nietylko przy kaznodziejstwie, lecz odda im także znakomite usługi przy konferencyach, jak nie mniej przy prowadzeniu dusz w trybunale Pokuty. Mało jest książek, któreby tyle razy były przedrukowywane, co dzieło niniejsze. Już w roku 1780 liczyło ono 10 wydań.

2. Nakładem ks. dra J. Łukowskiego w Gnieźnie wyszły w nowem wydaniu: **Nawiedzenia przen. Sakramentu Ołtarza i N. P. Maryi** *na każdy dzień miesiąca przez św. Alfonsa M. Ligouri.* Wydanie *trzecie.* Cena 50 fen. Edycya ta ma tę wyższość nad dotychczasowem tłómaczeniem tychże Nawiedzań, że jest wiernym przekładem oryginału, tak jak go napisał św. Alfons Lig. To samo tyczy się i Nawiedzań N. Panny, które w dawnem tłómaczeniu zgoła są inne, niż te, które napisał ten święty Doktor Kościoła.

3. Z pomiędzy kalendarzy, wydanych na r. 1885, wyróżnia się zaszczytnie, tak treścią swoją jak i układem, **Kalendarz katolicki krakowski** *dra Wład. Miłkowskiego.* Wydawca umiał w nim połączyć *utile dulci*, zwłaszcza dla tych, co interesują się rzeczami kościelnemi. Mamy w nim pozamieszczane artykuły o wszystkich ważniejszych rocznicach i wybitniejszych faktach, przedewszystkiem ojczystych, jakie w b. r. Kościół katolicki i naród nasz święcił. Oto krótki ich spis: Kościół św. Barbary, — Nowi biskupi pod panowaniem rossyjskiem — Wspomnienie o 400-letniej rocznicy śmierci ś. Kazimierza — 700-letnia rocznica założenia kościoła św. Floryana w Krakowie — Bł. Jan z Dukli — Sw. Karol Bor. (z *Dobrego Pasterza)* — Jan Kochanowski. Brakuje tylko wspomnienia o *trzechsetletniej rocznicy założenia arcybractwa Miłosierdzia i Banku pobożnego w Krakowie*, co tem bardziej zamieścić należało, zwłaszcza, że przypadająca później rocznica (o św. Karolu Bor.) znalazła w kalendarzu uwzględnienie. Również w artykule zatytułowanym *Hierarchia katolicka* powinni być wykreśleni dawno zmarli kardynałowie, jak ś. p. Karol di Pietro, L. Bilio. Mimo tych usterek, zasługuje tenże kalendarz na rzetelną uwagę i polecenie. Bezwątpienia jest on jednym z najlepszych kalendarzy, wychodzących w języku polskim; wyróżnia się bardzo korzystnie od tylu innych, wydawanych corocznie tylko dla zarobku miłego grosza. Nowy też sposób układania kalendarza, jaki p. Miłkowski wprowadził w życie, t. j. uwydatniania w kalendarzu wszystkich w ciągu roku zachodzących pamiątek i ważniejszych zdarzeń kościelnych i narodowych, zasługuje również na podniesienie i uznanie. To też życzymy wydawcy, aby wytrwał w tym kierunku, a praca taka nie będzie bez pożytku. Cena egz. 50 ctów; z przesyłką 70 ctów.

Archidyecezya lwowska.

Kan instyt. otrzymali: d. 20 z. m. ks. Alóizy Rainhart na Sokal, a dnia 30 t. m. ks. E. Zauderer na Pomorzany.

Administratorami zamianowani: ks. Józef Skwierczyński w Rodatyczach i ks. Jan Ocetkiewicz w Podwysokiem.

Przeniesieni: ks. Stan. Juszczak z Jeziernej do Gródka, ks. J. Cewe z admin. w Pomorzanach do Kozłowa, a ks. F. Gątkiewicz pozostał nadal kooperatorem w Sokalu, w skutek czego O. Tob. Ucherka, z zak. OO. Bernadynów, uwolniono od obowiązków koop. tamże.

Gwardyanem i *admin. parafii* w Zbarażu, w skutek rezygnacyi O. Wojc. Szubera, został O. S. Nowak, przeniesiony z Tarnowa.

Dyecezya przemyska.

Najprzew. ks. Biskup nadał ks. Ant. Trznadlowi, prof. dogmat. i pref. semin., który dnia 7 b. m. otrzymał na uniwersytecie jagielońskim w Krakowie promocyę na doktora św. teologii, prawo noszenia *Expositorii canonicalis.* Tęż samą odznakę otrzymał także ks. Teofil Dziedzic, prob. w Birczy.

Dyecezya tarnowska.

JExc. ks. Biskup ofiarował 200 zł. na kapitał funduszowy, na naprawę możliwych uszkodzeń statuy NMP. postawionej nie dawno na placu katedralnym.

Zmarł d. 6. b. m. w Niedźwiedniu ks. Jan Potaczek, wik. miejscowy, ur. 1849, ord. 1880.

Dyecezya tarnowska złożyła na rzecz ludności, dotkniętej tegoroczną klęską powodzi 1471 zł. 41 ½ ct. Nadto na misyą w Bułgaryi, w Adryanopolu, przesłano 200 zł; — na missyą w środkowej Afryce z fundacyi J. E. ks. Biskupa 38 zł. 44 ct., na koszta kanonizacyi bł. Kunegundy: ks. kan. dr. Góralik 5 zł., ks. kan. Stan. Walczyński 5 zł., ks. dr. Goryl 4 zł., ks. Ant. Dobrzańśtki 20 zł., składka w kościele pp. Klarysek w Starym Sączu 20 zł., parafia Lubcza 10 zł., ks. Klimowski od siebie 5 zł., od parafian 2 zł. 34 ct., Administracya *Wiad. kat.* 31 zł. Parafia Poręba radlna 4 zł. 50 ct., Zabierzów 11 zł. 66 ct., Zassów 1 zł., ks. Towarnicki 5 zł., parafia Jadowniki 12 zł., Słupiec 2 zł. 35 ct., Tylmanowa 10 zł., Sidzina 5 zł., p. M. Potępa 1 zł.

Intencye mszalne, o których w nrze 23 „Wiad. katol.“ pisaliśmy, już zupełnie rozebrali potrzebujący kapłani.

Z drukarni Ludowej we Lwowie pod zarządem Stanisława Baylego.